

УДК 332.1

А.В. СИВОКОНЬ, аспірантка

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ

СУЧАСНИЙ СТАН МОЛОДІЖНОГО РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Ключові слова: ринок праці, зайнятість, робочі місця, найманий працівник, роботодавець, безробіття, попит, пропозиція.

Досліджено окремі показники (зайнятість, безробіття, попит і пропозиція) ринку праці за різними віковими групами, статтю та місцем проживання, що дозволяє судити про стан молодіжного ринку праці в Україні і сприяє формуванню стратегії розвитку, спрямованої на реалізацію трудового і творчого потенціалу молоді. Встановлена тенденція зниження рівня зайнятості, і, відповідно, збільшення безробіття, а також визначена найпроблемніша вікова категорія молоді. Виявлено протиріччя, суть якого полягає в тому, що молодь, володіючи високим потенціалом економічної активності та орієнтованістю на інноваційний розвиток, одночасно має звужений спектр своєї реалізації через невідповідності практичної підготовки вимогам, що пред'являють роботодавці.

В Україні останнім часом суттєво посилюються трансформації соціально-демографічних процесів, які призводять до зміни кількісних та якісних характеристик трудового потенціалу держави, в тому числі і молодіжного. Проблема включення молоді в трудові відносини тісно переплітається з проблемою її ціннісних орієнтирів, з визначенням пріоритетів, потреб і можливостей.

Сучасний молодіжний ринок праці України характеризується збільшенням диспропорцій між трудовими бажаннями молодих фахівців і можливостями їх задоволення. Протиріччя полягає і в тому, що молодь, володіючи високим потенціалом економічної активності та орієнтованістю на інноваційний розвиток, одночасно має звужений спектр своєї реалізації, бо за рівнем практичної підготовки молоді фахівці часто не відповідають вимогам, які висувають роботодавці.

Негативна тенденція, що спостерігається на молодіжному ринку праці, є проблемою не тільки України. У різних країнах це питання залишається не менш важливим. За даними Міжнародної організації праці, рівень безробіття серед молоді у світі досяг рекорду — в 2012 році він склав 12,7 %. В Україні рівень безробіття серед молоді — 11 %, що вище середнього показника по країні (7,5 %) [1].

Зазначені та інші проблеми молодіжного ринку праці розглянуто в роботах В.В. Онікієнко і Л.Г. Ткаченко [2], Е.М. Лібанової [3], С.С. Гринкевич [4], І.В. Тарасюк [5], однак питання, які вони розглядали, сьогодні не втратили актуальності, а потребують ще більш ретельної уваги.

Мета дослідження — відтворити сучасний стан ринку праці молоді України шляхом проведення компаративного аналізу декількох показників ринку праці.

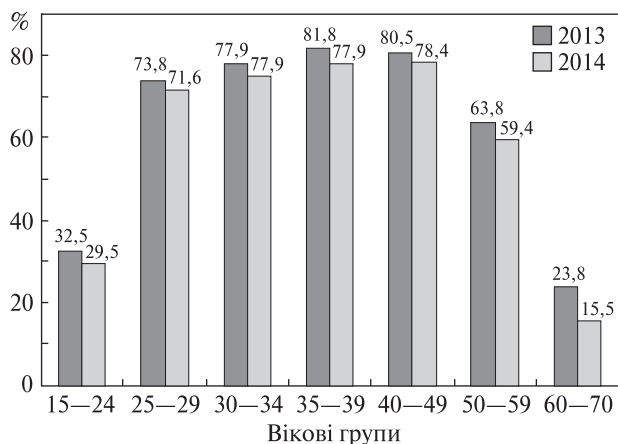

Рис. 1. Рівень зайнятості населення України за віком в 2013—2014 рр., % [6]

Під час проведення дослідження використано методи логічного аналізу (у формулюванні висновків), динамічного, статистичного та компаративного аналізу (при аналізі основних показників, які характеризують молодіжний ринок праці). Комплексна оцінка молодіжного ринку праці є основою у формуванні стратегії розвитку, спрямованої на реалізацію трудового та творчого потенціалу. В даному контексті важливого значення набуває оцінка рівня зайнятості, безробіття, економічної активності молоді, питома вага молодих громадян, зайнятих у неформальному секторі економіки, динаміка вакансій і резюме в регіонах.

Зміни рівня зайнятості населення України в середньому за період 2013—2014 рр. (у відсотках до загальної кількості населення відповідної вікової групи) наведено на рис. 1.

Відповідно до діаграми найбільший рівень зайнятості спостерігається у віковій групі 35—39 років, причому у 2014 році він склав

77,9 %, а це на 3,9 % менше, ніж у 2013 році (81,8 %).

Стосовно зайнятості серед молоді у віці 15—24 роки, відбувається скорочення в порівнянні з 2013 роком з 32,5 до 29,5 %, тобто на 3 %.

У віковій групі 25—29 років — скорочення рівня зайнятості в порівнянні з 2013 роком з 73,8 до 71,6 % (на 2,2 %). Скорочення зайнятості спостерігається також і у віці 30—34 роки, з 77,9 до 74,9 % (на 3 %). Таким чином, порівнюючи рівень зайнятості 2013—2014 років, можна констатувати його скорочення у 2014 році за всіма віковими групами, у тому числі серед молоді.

Проаналізуємо рівень зайнятості молоді за віком і статтю за період 2013—2014 рр. (табл. 1).

З табл. 1 видно, що скорочення рівня зайнятості у молодих жінок за всіма віковими категоріями вище і складає 10,9 %, а у молодих чоловіків 6,2 %. Найбільше скорочення рівня зайнятості у жінок відбулося у віковій категорії 30—34 років — 4,6 %, а у чоловіків у віковій категорії 15—24 років — 3,5 %.

У віковій категорії 30—34 років найвищий показник рівня зайнятості молоді перевищує 80 %, а у віковій категорії 15—24 років найнижчий становить у середньому 30 % як у чоловіків, так і у жінок.

Узагалі спостерігається скорочення рівня зайнятості жінок і чоловіків за період 2013—2014 років за всіма віковими категоріями.

Доречно проаналізувати також рівень зайнятості молоді за віковими групами та місцем проживання (село, місто).

Відповідно до даних табл. 2 можна охарактеризувати рівень зайнятості молоді за віковими групами та місцем їх проживання у 2013—

ТАБЛИЦЯ 1. Результати дослідження рівня зайнятості молоді за віковими групами та статтю, % до кількості всього населення відповідної вікової категорії за період 2013—2014 рр.*

Період	Зайняте населення віком 15—70	У тому числі за віковими групами			Динаміка зайнятості молоді за віковими групами та статтю 2013—2014 рр.		
		15—24	25—29	30—34	15—24	25—29	30—34
<i>Жінки</i>							
2013	55,5	27,8	66,4	72,3	-2,6	-3,7	-4,6
2014	51,9	25,2	62,7	67,7			
<i>Чоловіки</i>							
2013	65,2	37,1	81,2	83,6	-3,5	-1	-1,7
2014	61,8	33,6	80,2	81,9			

* Табл. 1—4 складено відповідно до [6], без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополь.

2014 рр. Ситуація з цього питання виглядає так: рівень зайнятості міської молоді за віковою категорією 30—34 роки скоротився на 2,9 %, це найгірший показник серед усіх вікових груп, при цьому в сільській місцевості за віковою категорією 30—34 роки найменше скорочення — 3,8 %. Найгірший показник рівня зайнятості в сільській місцевості спостерігається у віковій категорії 15—24 роки і складає 7,5 %.

Для того, щоб мати більш об'єктивне уявлення про стан молодіжного ринку праці, проаналізуємо рівень безробіття. На рис. 2 наведено дані про рівень безробіття населення за віковими групами у середньому за період 2013—2014 рр.

Відповідно до даних стосовно безробіття у 2014 році спостерігається така динаміка: показник безробіття за всіма віковими групами збільшився в середньому на 2 %.

Найбільш уразливими віковими групами стали 15—24 роки, рівень безробіття у цій групі збільшився на 5,7 %, і 25—29 років, де рівень

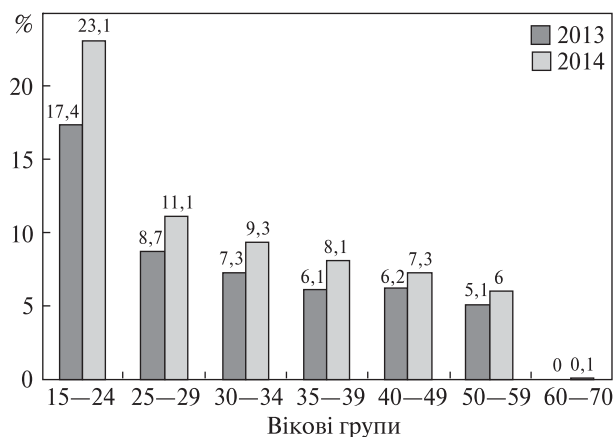

Рис. 2. Рівень безробіття населення за віковими групами у 2013—2014 рр. [6]

безробіття підвищився ще на 2,4 % у порівнянні з 2013 роком. Результати аналізування безробіття молоді за віком та статтю наведено в табл. 3.

Виходячи з її даних, можна констатувати зростання рівня безробіття за всіма віковими групами. Найбільше безробіття зафіксовано у

ТАБЛИЦЯ 2. Результати дослідження рівня зайнятості молоді за віковими групами та місцем проживання, % до кількості всього населення відповідної вікової категорії за період 2013—2014 рр.

Період	Зайняте населення віком 15—70	У тому числі за віковими групами			Динаміка зайнятості молоді за віковими групами та місцем проживання 2013—2014 рр.		
		15—24	25—29	30—34	15—24	25—29	30—34
<i>Міські поселення</i>							
2013	58,9	29,3	75,0	79,5	-0,9	-0,8	-2,9
2014	56,9	28,4	74,2	76,6			
<i>Сільська місцевість</i>							
2013	63,0	39,3	71,1	73,6	-7,5	-5,9	-3,8
2014	55,9	31,8	65,2	69,8			

ТАБЛИЦЯ 3. Результати дослідження рівня безробіття молоді за віковими групами та статтю у середньому за період 2013—2014 рр., % до кількості всього населення відповідної вікової групи

Період	Зайняте населення віком 15—70	У тому числі за віковими групами			Динаміка рівня безробіття молоді за віковими групами та статтю 2013—2014 рр.		
		15—24	25—29	30—34	15—24	25—29	30—34
<i>Жінки</i>							
2013	6,3	14,8	6,8	6,1	+7,6	+2,9	+1,5
2014	9,3	22,4	9,7	7,6			
<i>Чоловіки</i>							
2013	8,7	17,6	10,6	8,3	+6,1	-1,6	+2,3
2014	10,8	23,7	12,2	10,6			

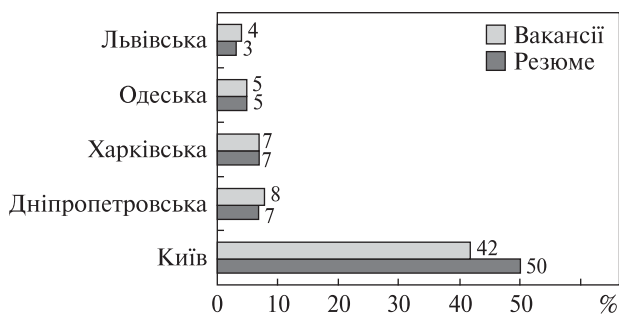

Рис. 3. Динаміка вакансій та резюме в регіонах України за перше півріччя 2015 р.

віковій групі 15—24 роки, як у жінок (7,6 %), так і у чоловіків (6,1 %), при цьому у жінок цей показник вище на 1,5 %.

Рівень безробіття молоді за віковими групами та місцем проживання показано у табл. 4.

З наведених даних видно, що рівень безробіття молоді за період 2013—2014 років збільшився в середньому на 3 % за всіма віковими групами. Найвищий рівень безробіття спостерігаємо у віковій категорії 25—29 років як серед містян, так і серед мешканців села, причому рівень безробіття серед мешканців міста більше на 2,7 %.

Проаналізуємо стан попиту та пропозиції на ринку праці в регіональному розрізі за перше півріччя 2015 року. Для цього візьмемо результати аналізу бази даних вакансій і резюме Міжнародного кадрового порталу *HeadHunter* Україна. За його даними, в Україні у першому півріччі 2015 р. у середньому щомісяця кількість вакансій збільшувалася на 5—10 % у порівнянні з попереднім періодом 2014 року. Максимальне зростання кількості пропозицій спостерігається в січні та квітні, а скорочення зростання — у лютому і травні. Перші шість місяців 2015 року переважала позитивна ди-

наміка приросту кількості вакансій. Незважаючи на те, що показники щомісячної динаміки не дуже високі, незначна, але досить стійка позитивна тенденція все ж помітна.

У першому півріччі 2015 року здобувачі проявляли помірну активність. Динаміка приросту нових резюме на сайті *hh.ua* — 5—10 % щомісяця в порівнянні з попереднім місяцем. Це свідчить про те, що на ринку немає різкого припливу нових трудових ресурсів. Найбільший приріст кількості вакансій, якщо порівнювати початок півріччя з кінцем, спостерігався в таких професійних сферах, як «домашній персонал», «робочий персонал», «туризм, готелі, ресторани», «виробництво», «медицина, фармацевтика». Найменш активно роботодавці шукали керівників вищої ланки, маркетологів, банківських працівників, юристів і фінансистів. Саме у цих професійних сферах спостерігалася найнижча динаміка приросту кількості нових вакансій.

Найактивнішими у першому півріччі були молоді фахівці, робітники, медики, викладачі та ІТ-фахівці. Саме вони розміщували максимальну кількість нових резюме в порівнянні з іншими фахівцями. Найменш динамічно з'являлися нові резюме в таких професійних сферах як автомобільний бізнес, страхування, банківський сектор, туризм і закупівлі [7].

Як і в попередні періоди, максимальну кількість вакансій і резюме розміщують в Києві. Істотною відмінністю від аналогічного періоду минулого року є закономірна втрата лідерських позицій Донецьким регіоном. У цілому ж топ-5 регіонів представлено на рис. 3, і виглядає він стандартно — Київ (зі значним відривом), Дніпропетровськ, Харків, Одеса, Львів.

ТАБЛИЦЯ 4. Результати дослідження рівня безробіття молоді за віковими групами та місцем проживання у середньому за період 2013—2014 рр., % до кількості всього населення відповідної вікової групи

Період	Зайняте населення віком 15—70	У тому числі за віковими групами			Динаміка рівня зайнятості молоді за віком та місцем проживання 2013—2014 рр.		
		15—24	25—29	30—34	15—24	25—29	30—34
<i>Міські поселення</i>							
2013	7,4	18,0	8,6	6,9	-0,9	-0,8	-2,9
2014	9,2	23,2	10,4	9,1			
<i>Сільська місцевість</i>							
2013	7,8	14,0	9,8	8,6	-7,5	-5,9	-3,8
2014	9,5	23,1	13,1	9,7			

Необхідно зауважити також, що ситуація в регіонах проведення АТО залишається критичною, але стабільною. За останні півроку різкого падіння кількості вакансій не спостерігалось — пік падіння припав на друге півріччя 2014 року. Так, в аналогічному періоді минулого року в Донецьку розміщували до двох тисяч вакансій, більшість із яких передбачали роботу саме в цьому регіоні на виробничих підприємствах.

У першому півріччі 2015 року розміщували близько 200 вакансій, більшість з яких — пропозиції про переїзд, дистанційну роботу або роботу в гуманітарних проектах. Стабільною є кількість нових резюме в регіоні. На сьогоднішній день спостерігається така тенденція: ті, хто втратив там роботу, зараз частіше прагнуть виїхати з проблемного регіону, а не шукати нове робоче місце поблизу зони бойових дій. Тому приріст нових резюме мінімальний. Аналогічним чином виглядає ситуація в Луганській області — протягом місяця тут розміщують не більше 50 вакансій, а приросту нових резюме практично немає.

Ситуація з попитом та пропозицією на ринку виглядає досить передбачуваною. Максимальну кількість вакансій роботодавці пропонували для фахівців з продажу та програмістів. Користуються попитом також маркетологи (найчастіше мова йде про продажі або інтернет-маркетинг), молоді фахівці, адміністративний персонал і кваліфіковані виробничники та фахівці. У той же час лідери за кількістю резюме — молоді фахівці. Значну кількість резюме розміщують також фахівці з продажу, ІТ-фахівці, бухгалтери, фінансисти і адміністративний персонал.

Зауважимо також, що є категорії професійних сфер, де кількість резюме значно більше, ніж кількість вакансій. Передовсім це «вищий менеджмент». Водночас кількість вакансій для робочого персоналу значно більше, ніж кількість резюме цієї категорії співробітників.

Висновок. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що найменшою конкурентною спроможністю відрізняється перша вікова категорія — молодь 15—24 років. Це свідчить про те, що структура професійної освіти не відповідає запитам ринку праці. Головною проблемою ринку праці молоді є незбалансованість попиту та пропозиції робочої сили.

Сутність дисбалансу полягає в тому, що здобувач робочого місця не відповідає вимогам роботодавця, а вакансії не відповідають запитам тих, хто шукає роботу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Офіційний сайт Міжнародної організації праці* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ilo.org.ua/Pages/default.aspx>
2. *Онікієнко В.В.* Молодіжний ринок праці України: проблеми та шляхи вирішення / В.В. Онікієнко, Л.Г. Ткаченко ; Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. — К., 2003. — 160 с.
3. *Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти* / За ред. Е.М. Лібанової ; Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2010. — 248 с.
4. *Гринкевич С.С.* Стан молодіжної зайнятості в Україні / С.С. Гринкевич [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/16_3/239
5. *Тарасюк І.В.* Працевлаштування молоді на ринку праці: проблеми та перспективи / І.В. Тарасюк [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Znphktei/2011_1
6. *Офіційний сайт Державної служби статистики України* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. *Міжнародний кадровий портал HeadHunter Україна* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://hh.ua>

Надійшла 31.08.2015

А.В. Сивоконь

Інститут економіко-правових досліджень
НАН України, г. Київ

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ МОЛОДЕЖНОГО РЫНКА ТРУДА УКРАИНЫ

Исследованы отдельные показатели (занятость, безработица, спрос и предложение) рынка труда по различным возрастным группам, полу и месту проживания, что позволяет судить о состоянии молодежного рынка труда в Украине и способствует формированию стратегии развития, направленной на реализацию трудового и творческого потенциала молодежи. Установлена тенденция снижения уровня занятости и, соответственно, увеличение безработицы, а так же определена самая проблемная возрастная категория молодежи. Выявлено противоречие, сущность которого заключается в том, что молодежь, обладая высоким потенциалом экономической активности и ориентированностью на инновационное развитие, одновременно имеет суженный спектр реализации по причине несоответствия ее практической подготовки требованиям, которые предъявляют работодатели.

Ключевые слова: рынок труда, занятость, рабочие места, наемный работник, работодатель, безработица, спрос, предложение.

A.V. Syvokon

Institute of Economic and Legal Researches
of NAS of Ukraine, Kiev

**CURRENT STATE OF THE YOUTH LABOR
MARKET IN UKRAINE**

The individual indicators (employment, unemployment, demand and supply) of labour market in different age groups, sex and place of residence that allow you to judge the state of the youth labor market in Ukraine and contribute to the formation of development strategies aimed at the implemen-

tation of the labor and creative potential of young people. Declining levels of employment is established trend and accordingly an increased of unemployment as well as the most problematic age category of youth is identified. Contradiction also was found meaning of which is that young people with high potential for economic activity and a focus on innovative development at the same time has narrowed the scope of its implementation, due to non-compliance of the practical training, the requirements of employers.

Key words: labour market, employment, jobs, employee, employer, unemployment, demand, supply.